
Hur mår Nacka?

Social stadsrumsanalys och kunskapsunderlag inför fram- tagande av ny översiktsplan för Nacka kommun

2023-11-07

white

SPACESCAPE

Innehåll

SAMMANFATTNING

INLEDNING

BAKGRUND	6
SYFTE	7
MÅLBILD: NÄRA NACKA	7
METOD	9

NACKA I SIFFROR	13
-----------------	----

SOCIAL STADSROMSANALYS

BOO	17
ORMINGE	24
ÄLTA	29
FISKSÄTRA	34
SALTSJÖBADEN	39
SICKLA/CENTRALA NACKA	43

SLUTSATSER & REKOMENDATIONER

ÖVERGRIPANDE SLUTSATSER	49
REKOMENDATIONER FÖR FRAMTIDEN	50

Medverkande White Arkitekter

Teresa Lindholm, etnolog, ansvarig specialist, social hållbarhet
Viktoria Walldin, antropolog, uppdragsledare specialist, social hållbarhet
Sofie Weidemann, arkitekt, fokus på rumslig analys
Eirini Farantatou, arkitekt, handläggare, fokus på rumslig analys
Anna Edblom, arkitekt fokus fokus på värderosor

Medverkande Spacescape

Joel Hernbäck, civilingenjör inom stadsplanering, framtagade av värderosor och dess analys

KONTAKT

Viktoria Walldin, Socialantropolog,
Uppdragsledare
Östgötagatan 100
Box 4700
SE-116 92 Stockholm
Tel. +46 76 639 46 45
viktoria.walldin@white.se

Sammanfattning

Denna rapport är en social stadsrumsanalys av Nacka. Underlaget för rapporten består av olika analys- och intervjumetoder vilka ger en kunskapsvariation som tillsammans bildar en helhet. Analysen ska fungera som ett kunskapsunderlag inför framtagandet av den nya översiktsplanen.

Nacka består av 4 kommundelar, Sicklaön, Boo, Älta och Saltsjöbaden-Fisksätra. För en mer nyanserad analys så förhåller sig dock denna utredning till 6 delområden där Centrala Orminge har brutits ur från stadsdelen Boo och blivit ett självständigt delområde. På samma sätt har Centrala Fisksätra brutits ur Saltsjöbaden/Fisksätra. Den aktuella folkmängd i Nacka kommun är 110 399¹. De flesta bor i tätort och har störst andel befolkning på Sicklahalvön (38%). Andelen som bor på landsbygden är försvinnande liten (ca 1%). Det finns 45% bostadsrätter, 32 % äganderätter och 19% hyresrätter.

De olika delområdena har egna särpräglade identiteter och invånarna identifierar sig mer med "sitt delområde" än kommunen som helhet.

Boo upplevs som homogent och välmående med en stark lokal identitet där naturen och musiken är i centrum. Samtidigt så uppfattas det som att kommundelen är aningen "bortglömd" med begränsat och utspritt serviceutbud, lekplatser saknas och idrottsytor och kulturlokaler behövs.

Centrala Orminge beskrivs som "blandat" – detta gäller både befolkningen och

bebyggelsen. Även här finns en stark lokal identitet med natur och musik i fokus. Det finns dock en otrygghet, främst i centrum, och den lokala gemenskapen framställs som försvagad. Det finns hopp om att en förtätning ska öka tryggheten i centrum och en önskan om att den kommunala servicen byggs ut.

Älta är en rätt välmående "doldis" i Nacka och beskrivs av många som kommunens "avkrok". Älta har emellertid en relativt bra koppling till södra Stockholm. Det finns en stark lokal identitet och engagemang med fokus på natur, friluftsliv, idrott och kultur. Det mesta finns i Älta med undantag för sällanköpshandel. Det finns likväl ett behov av större kultur – och fritidslokaler, speciellt om befolkningen ökar.

Centrala Fisksätra har en ensidig bebyggelse med främst hyresrätter. Området upplevs som fysiskt isolerat med bristande kopplingar. Det finns en socioekonomisk utsatthet och problem med trångboddhet och trygghet. Trots utmaningar finns en stark gemenskap, ett starkt föreningsliv och ett stort lokalt engagemang. Serviceutbudet beskrivs som begränsat men samlat/nära. Trots att det är nära till hav och grönska upplevs dessa inte som så tillgängliga.

¹ Färsk statistik från kommunen från november 2023. Annan statistik i denna sammanfattning är från SCB 2022. I Bilaga 1 och 2 sträcker sig statistiken än längre över tid och ibland så långt tillbaka som 2009. Se bilagorna för en ordentlig genomgång.

Saltsjöbaden beskrivs som en välbärgad "gräddhylla" med mestadels villor. Det är naturnära och har en stark kulturhistoria. Stadsdelen förknippas även med havet. Det finns ett bra serviceutbud men upplevs ligga långt bort vilket gör stadsdelen bilburen. Den utbredda moppekultur bland unga gör stadsdelen, och hela kommunen, tillgänglig för unga.

Sicklahalvön/Centrala Nacka har mest flerbostadshus och upplevs som relativt tätt och stadsmässigt. Det är ett välmående och tryggt område med ett stort serviceutbud med all form av handel, idrott och kultur. Avstånden inom stadsdelen skulle kunna vara kortare om inte Värmdövägen och Värmdöleden skapade barriärer. Det är ett område i omvandling vilket medför blandade känslor, dels är det bra med ett brett bostadsutbud, dels är det dyrt och trångt. Omvandlingen påverkar även identiteten som går från att vara "platsen mitt emellan" till en ny stadsfront.

Övergripande slutsatser som berör hela kommunen

Över tid kan man se att de flesta delområdena i Nacka har utvecklats i en positiv riktning med undantagen Fisksätra, Centrala Orminge och delar av Björknäs. Det finns således en ökad segregation i Nacka där hushåll med lägre inkomster och större social utsatthet alltmer koncentrerats till ett fåtal områden. Särskilt Fisksätra har halkat efter när det gäller ett flertal socioekonomiska variabler.

Nacka är till stora delar planerat för den bilburna resenären. Tillgängligheten via gång- och cykelvägnätet har bitvis låg orienterbarhet och långa partier där det är glest bebyggt och kan upplevas otrygg. Speciellt Älta upplevs perifert.

Värmdövägens och Värmdöledens barriärverkan är ett återkommande tema i analyserna.

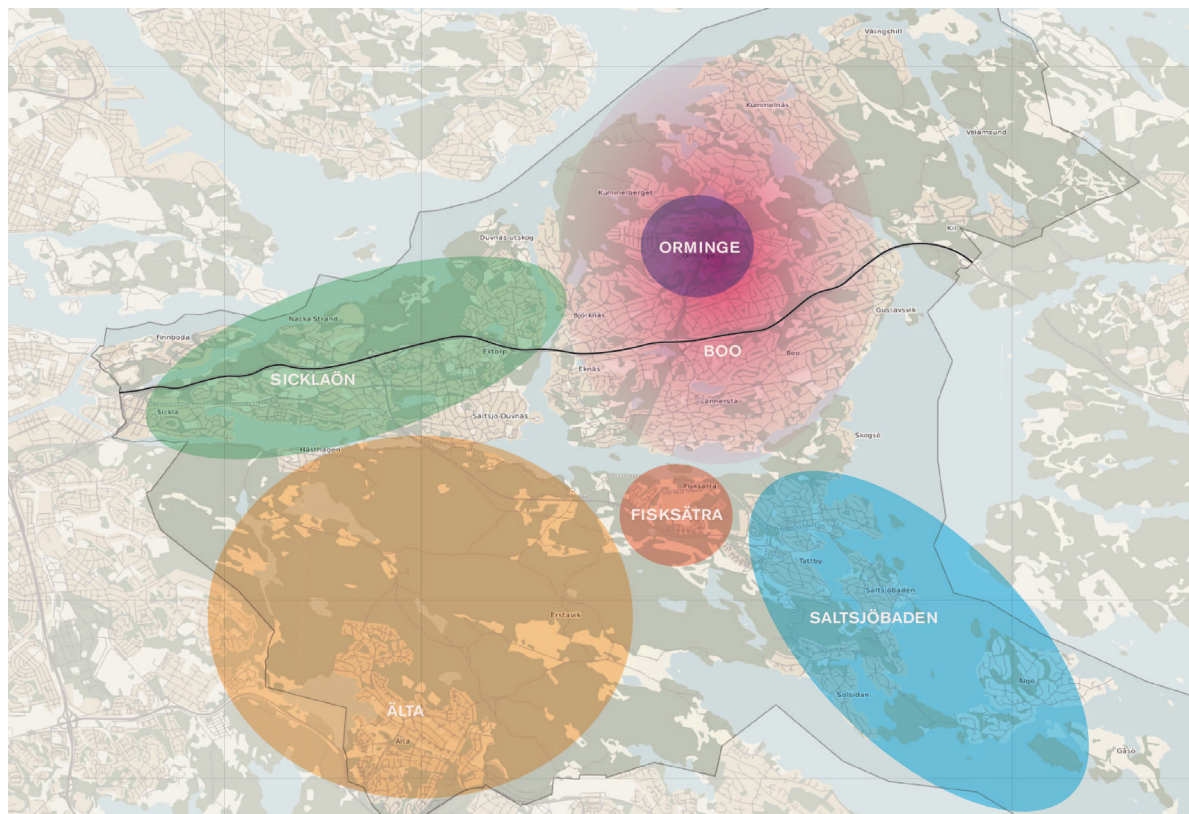
Generella rekommendationer/förslag för framtiden som även berör delar av kommunen

- Överbrygga barriärverkande trafikleder.
- Underlätta för gång och cykel för ökad tillgänglighet av hela kommunen.
- Tillgängliggör Älta, både fysiskt och mentalt.
- Bredda bostadsutbudet och blanda upp olika bostadsformer och upplåtelseformer i de olika delområdena. Detta för en mer diversifierad befolkning på plats. Fokusera gärna på unga/mindre köpstarka som (enligt interjuver) efterfrågar bostäder i kommunen.
- Tillgängliggör Nackas starka identitet av det "gröna" och det "blåa" kvalitéerna för fler. Gröna dalen kan till exempel stärkas som sammanbindande mötesplats mellan närliggande delområden. Vidare kan vattenlinjen längs Fisksätra utvecklas.
- Se över trygghetsåtgärder i centrala Fisksätra och Orminge.
- Värna friytor och grönska i det expansiva Sicklahalvön/Centrala Nacka.
- Vid framtida centrumutveckling kan nya parkeringslösningar omdisponeras och bidra till attraktivare och tryggare stadsmiljöer.
- Undersöka hur Nackas olika centrum kan komplettera varandra.

Inledning

Bakgrund

I samband med att Nacka kommun tar fram en ny översiktsplan har White Arkitekter fått i uppdrag att genomföra en social stadsrumsanalys med fokus på sex delområden; * Boo, Orminge Centrum, Älta, Fisksätra Centrum, Saltsjöbaden och Sicklahalvön/Centrala Nacka. Analysen ska fungera som ett kunskapsunderlag inför framtagandet av den nya planen.

Översiktsplanen är ett av kommunens viktigaste strategiska dokument som styr hur den fysiska miljön utvecklas på lång sikt. Som sådant ska den bidra till en långsiktigt hållbar utveckling i Nacka kommun och främja en ändamålsenlig planering utifrån kommunens övergripande mål och vision. En översiktsplan ska innehålla riktlinjer för hur mark och vatten ska användas och bestämmer därför var man kan bygga och vilken mark som inte bör bebyggas. I senare planeringsskeden bildar den utgångspunkt när andra mer detaljerade planer för olika områden tas fram eller när kommunen ska ta ställning till bygglovsansökningar. Översiktsplanen ska också visa hur kommunen vill använda, utveckla och bevara den redan byggda miljön. Vad en översiktsplan måste innehålla och hur

* För en mer nyanserad analys så förhåller sig utredningen till fler delområden (6) än Nackas 4 kommundelar, Sicklaön, Boo, Älta och Saltsjöbaden/Fisksätra. I bilagorna med statistik har Centrala Orminge och Centrala Fisksätra brutits ut ur respektive kommundel.

planeringen går till är reglerat i plan- och bygglagen samt miljöbalken.

Syfte

Uppdraget består i att ta fram ett övergripande analysunderlag som beskriver livsvillkoren i olika delar av kommunen. Det handlar om att öka kunskapen om hur "Nacka mår" och identifiera frågor som översiktsplanen behöver ta hänsyn till för att säkerställa en socialt hållbar samhällsutveckling i hela kommunen på lång sikt. Analysen ska med andra ord tydliggöra de sociala villkoren och behoven, belysa eventuella intressekonflikter, peka på brister/utmaningar såväl som möjligheter och ge förslag på övergripande åtgärder. Det primära fokuset riktas mot kommunens olika delområden, men även mot relationen mellan dem. Rapporten ska redovisa:

- Tillgängliga socioekonomiska variabler för de sex delområdena, inklusive fördelning av upplåtelseformer och bostadstyp
- Beskrivning av övergripande bebyggelsestruktur i respektive delområde
- Kopplingen mellan delområdena och förekomsten av eventuella barriärer
- Närhet till rekreation, service, idrott och andra viktiga vardagsaktiviteter och målpunkter i delområden
- Viktiga mötesplatser i respektive delområden liksom förekomsten av sammanbindande mötesplatser för hela kommunen

Några frågeställningar är särskilt centrala för analysen:

- Hur hänger kommunen ihop?
- Vilka skillnader finns mellan olika delområden?
- I vilken mån skapar skillnaderna i bebyggelsestruktur och rumslig organisering ojämlika livsvillkor för Nackas invånare?
- På vilket sätt kan fysisk planering bidra till att minska skillnader som bidrar till ojämlika livsvillkor?

Målbild: Nära Nacka

Under våren 2023 har Nacka kommun arbetat fram en övergripande målbild som uttrycker den politiska viljan för Nackas framtida utveckling. Arbetet har utgått från Nacka kommuns vision och styrmodell liksom de globala målen och relevanta omvärldstrender. Målbildsdokumentet har fått namnet Nära Nacka och ska fungera som underlag för det fortsatta arbetet med översiktsplanen. Dokumentet innehåller fyra övergripande

målrubriker: Livfulla stadsmiljöer, Karaktärsfulla lokalsamhällen, Småskaliga grannskap och Variationsrik natur och kust. Eftersom den här studien till stora delar är inriktad på tätorterna kommer undersökningen främst att relatera till de tre första målrubrikerna. De beskrivs som följer:

- Livfulla stadsmiljöer

Nacka stads identitetsstarka och livfulla stadsmiljöer är en naturlig del av huvudstaden med en urban miljö med puls och dynamiskt nöjes- och näringsliv. Här är det nära till allt från restauranger och kultur till idrott och bad. I naturbana Nacka är gator och torg grönskande och det finns inbjudande och lekfulla parker med en mångfald av aktiviteter. Det är enkelt att gå och cykla och det finns snabba kommunikationer.

- Karaktärsfulla lokalsamhällen

Nackas lokalsamhällen har starka identiteter med egna karaktärer som präglas av lokal gemenskap samtidigt som de är öppna och inbjudande. Det finns en variation av miljöer och boendeformer och det lokala företagandet har en naturlig plats. Vardagsservice finns på gångavstånd vilket tillsammans med trygga allmänna kommunikationer för det lätt att leva klimatsmart. En mångfald av mötesplatser skapar trivsel och det är aldrig långt till lek. Områdena är grönskande och det är nära till både skog och vatten.

- Småskaliga grannskap

Småskaliga Nacka erbjuder grannskap med varierade identiteter i lugna miljöer med möjligheter att utveckla det egna boendet. Samtidigt är det nära till lokalsamhällets service och utbud och den livfulla staden finns inom räckhåll via en tillförlitlig kollektivtrafik som kombineras med egna färdmedel. Grönnskande trädgårdar bidrar till grannskapens särskilda karaktärer och samtidigt finns skogens promenadspår och kusten med bad och båtliv runt knuten.

Av målbildsdokumentet framgår även att det framför allt är Nackas västra delar som ska utvecklas till livfulla stadsmiljöer medan de lokala centrumen i stället relaterar till målen om karaktärsfulla lokalsamhällen. För bebyggelse som inte är så centrumnära är det i första hand målbilden för de småskaliga grannskapen som gäller.

Metod

Studien består av flera olika delanalyser som bygger på olika material. På så sätt har ambitionen varit att fånga in flera perspektiv och olika typer av kunskap, som sedan sammanfogas till en helhet. De olika delstudierna och underlagen är:

- Statistiksammanställning över socioekonomiska variabler (se bilaga 1 och bilaga 2).
- Övergripande rumslig analys (se bilaga 3).
- Intervjustudie med kommunanställda och lokala aktörer.
- En kartläggning av närhet till olika vardagsaktiviteter och målpunkter (se bilaga 4).

Nedan beskrivs metod och tillvägagångssätt för respektive delanalys.

Statistik

Statistiken kommer från Statistiska Centralbyrån, SCB och har tagits fram med hjälp av kommunens egen statistiker. Nacka har fyra formella kommundelar som är Sicklahalvön, Boo (där Orminge ingår), Älta och Saltsjöbaden-Fisksätra. Dock rymmer de fyra kommundelarna flera delområden med olika karaktär, inte minst vad gäller socioekonomisk profil. För att få fram en mer nyanserad bild av livsvillkoren i Nacka har statistikområdena Centrala Orminge (NYKO 241) respektive Centrala Fisksätra (NYKO 300) brutits ut från Boo respektive Saltsjöbaden-Fisksätra. Analysen utgår därför från sex olika delområden¹. För att underlätta läsningen kommer Boo exklusive Centrala Orminge att benämnas med förkortningen Boo exl.CO medan Saltsjöbaden-Fisksätra exklusive Centrala Fisksätra benämns Saltsjöbaden-Fisksätra exkl. CF. Statistiken redovisar i första hand siffror från 2022 men även från 2021 i de fall siffror för 2022 inte finns. För att ge ytterligare kunskap om utvecklingen redovisas ett urval indikatorer över ett längre tidsspann där även 2018 ingår.

Utöver statistiken från SCB/Nacka kommun utgår analysen även från den s.k. Segregationsbarometern som är en tjänst som tillhandahålls av Boverket. På Boverkets hemsida står att verktyget gör det "möjligt att visualisera, analysera och följa segregationen över tid", vilket görs med hjälp av färgkodade kartor.²

1 Orminge omfattar egentligen flera delar/statistikområden men som här ingår i Boo. Hit hör bland annat Östra Orminge med radhusbebyggelse. I Fisksätra motsvarar Centrala Fisksätra den stora andelen invånare, dock finns en mindre del av Fisksätra med radhusbebyggelse som inte ingår. Att det är de centrala delarna av Orminge och Fisksätra som bryts ut när statistik specifikt för Orminge och Fisksätra efterfrågas är praxis i Nacka kommun.

2 Information finns som bäst från 2009–2021 men den varierar därför ges olika, men överskådliga årtal.

Intervjustudie

Intervjustudien består av två delar. Den ena omfattar två workshops med kommunanställda från olika förvaltningar och verksamhetsområden; fysisk planering, näringslivsutveckling, utbildning och kultur- och fritid. Workshoparna har syftat till att ta del av deltagarnas samlade kunskap om respektive område, utifrån deras olika roller och perspektiv. Den andra delen omfattar ett antal djupintervjuer med lokala aktörer eller andra nyckelpersoner med god lokalkännedom.

Totalt har 11 personer intervjuats, varav minst en från varje område. Här ingår:

- VD respektive huschef för Boo Folkets hus
- VD för Elisby Fastigheter som äger Orminge Centrum
- Verksamhetschef för Älta bibliotek
- ICA-handlare/representant för Älta företagarförening
- Kyrkoherde Älta församling
- Anställd/fritidsledare på fritidsgården i Älta
- Samordnare för projektet Framgång Fisksätra
- Verksamhetsledare respektive fritidsledare från fritidsgården i Saltsjöbaden
- Affärsutvecklingschef för Sickla hos Atrium Ljungberg

Rumslig analys

Den rumsliga analysen grundar sig på kartmaterial som tillhandahållits av Nacka kommun. Kartorna visar de lokala centrumen i de sex delområdena med en omnejd om cirka 1-1,2 km. Totalt omfattas sju lokala centrum varav Björknäs och Ektorps centrum analyseras som en del av området Boo. Övriga centrum är Älta centrum, Fisksätra centrum, Saltsjöbaden centrum och Sickla köp kvarter.

Kartläggning av vardagsaktiviteter och målpunkter

Kartläggningen är en restidsanalys som illustreras med hjälp av så kallade värderosor eller spindeldiagram. Diagrammen utgår från stadsbyggnadskonceptet 15-minutersstaden³ och har fyra nivåer som baseras på restid med cykel och till fots. Restiden beräknas utifrån avståndsanalyser via gatunätet och antaganden om genomsnittliga hastigheter med cykel (12

³ "15-minuters staden" myntades år 2016 av Carlos Moreno, professor vid Sorbonneuniversitetet i Paris. Konceptet syftar till att öka hållbarhetsperspektiv i stadsplanering.

km/h) och för gång (4 km/h). Den genomsnittliga hastigheten är vald för att även kunna beskriva närhet för barn och äldre.

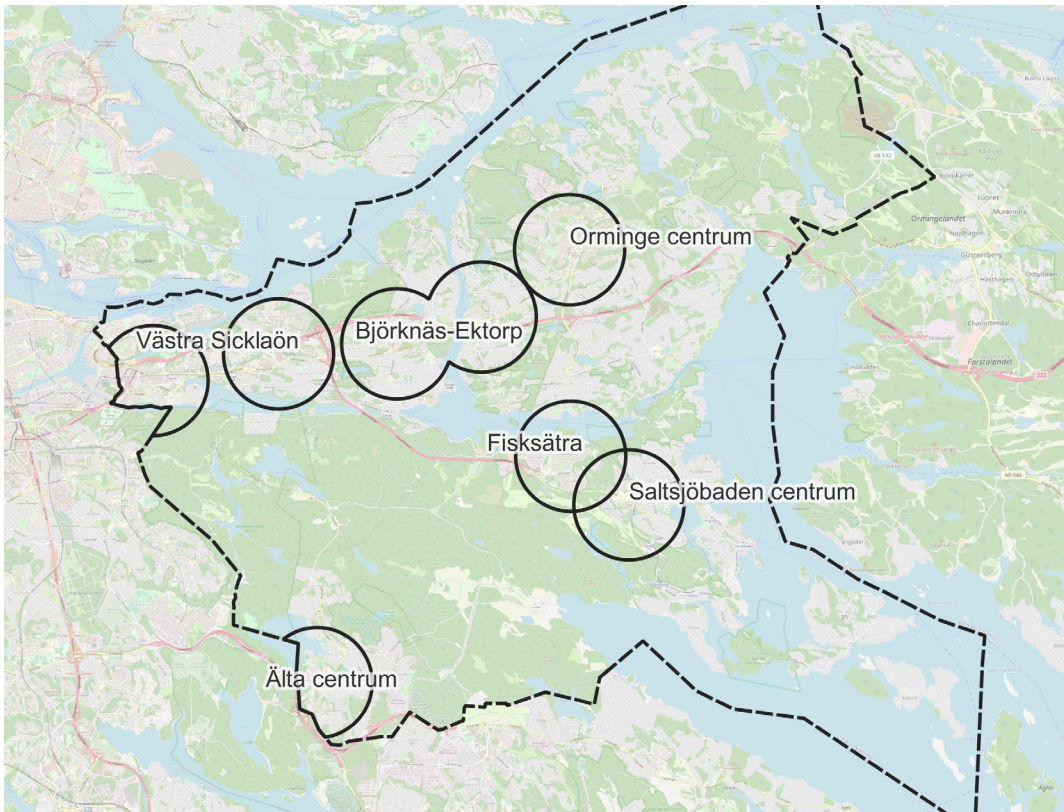
De fyra nivåerna är:

1. 15 min med cykel (3 km)
2. 15 min till fots (1 km)
3. 10 min till fots (667 m)
4. 5 min till fots (333 m)

I analysen ingår ett antal olika vardagsaktiviteter och målpunkter. Varje målpunkt förknippas i sin tur med en eller flera av de målrubriker som beskrivs i målbildsdokumentet Nära Nacka; Livfulla stadsmiljöer, Karaktärsfulla lokalsamhällen och Småskaliga grannskap. Vilka målpunkter som förknippas med vilken målrubrik framgår av tabellen nedan.

Metod	Geografisk målrubrik	Beskrivning
Grundskola	Livfulla stadsmiljöer Karaktärsfulla lokalsamhällen Småskaliga grannskap	Grundskola enligt kommunens webbkarta
Förskola	Livfulla stadsmiljöer Karaktärsfulla lokalsamhällen Småskaliga grannskap	Förskola enligt kommunens webbkarta
Äldreboende	Livfulla stadsmiljöer Karaktärsfulla lokalsamhällen Småskaliga grannskap	Äldreboende enligt kommunens webbkarta
Kollektivtrafik	Livfulla stadsmiljöer Karaktärsfulla lokalsamhällen Småskaliga grannskap	Alla busshållplatser och spårstationer
Grönområde	Livfulla stadsmiljöer Karaktärsfulla lokalsamhällen Småskaliga grannskap	Alla busshållplatser och spårstationer
Dagligvaruhandel	Livfulla stadsmiljöer Karaktärsfulla lokalsamhällen Småskaliga grannskap	Dagligvaruhandel
Lekplats	Livfulla stadsmiljöer Karaktärsfulla lokalsamhällen Småskaliga grannskap	Lekplats enligt kommunens webbkarta
Idrott	Livfulla stadsmiljöer Karaktärsfulla lokalsamhällen	Bollplaner (ej boule), fotbollsplaner, idrottsplatser, ishallar, simhallar, sporthallar och tennishallar enligt kommunens webbkarta
Kultur	Livfulla stadsmiljöer Karaktärsfulla lokalsamhällen	Bibliotek, museer och konsthallar, kulturkurser och musikskolor enligt kommunens webbkarta
Vård	Livfulla stadsmiljöer	Vårdcentral och närakut
Sällanköpshandel	Livfulla stadsmiljöer	Sällanköpshandel
Restaurang	Livfulla stadsmiljöer	Restauranger, caféer och barer

Avstånd mäts från bostadsadresser till respektive målpunkt. Ett genomsnitt för alla boende har beräknats för de som bor inom 1 km radie från respektive centrum (inom kommunen).

För Björknäs-Ekorp och Västra Sicklahalvön har avgränsningen utvidgats till två centrum. För Västra sicklahalvön räknas avståndet från de boende inom 1 km från Nacka Forum eller Sickla Köpvarter och för Björknäs-Ekorp räknas avståndet från de boende inom 1 km från de två aktuella centrumen. Kartan nedan redovisar de sex delområdena.

Den presenterade analysmodellen har utvecklats på kort tid särskilt för den här studien och har därför stor potential att utvecklas vidare. En begränsning i dagsläget är att modellen inte säger något om målpunkternas karaktär eller attraktivitet, till exempel vad gäller restauranger. Inte heller framgår hur stort utbudet inom en viss kategori är även om fler målpunkter kan antas leda till att de genomsnittliga avstånden minskar.

Nacka i siffror

I detta avsnitt ges en övergripande bild av Nacka utifrån ett urval demografiska och socioekonomiska variabler. Mer utförlig information med exakta siffror, diagram och kartor finns i bilaga 1. I bilaga 2 finns läsanvisningar som förklarar och sammanfattar siffrorna i text.

Nacka kommun har 109 486 invånare som fördelar sig mellan de olika delområdena enligt tabellen nedan.

Område	Sicklahalvön	Boo exkl CO	Älta	Saltsjöbaden-Fisksätra exkl. CF	Centrala Fisksätra	Centrala Orminge
Andel invånare	38%	30%	12%	11%	6%	3%

Här framgår att Sicklahalvön/Centrala Nacka har störst andel invånare relativt tätt följd av Boo. Centrala Orminge har den minsta andelen men här ska man komma ihåg att stora delar av Orminge ingår i statistiken för Boo⁴.

Könsfördelningen är relativt jämn i samtliga delområden och medelåldern i kommunen som helhet ligger strax under 40 år. Drygt 80 procent av Nackaborna är födda i Sverige medan knappt 20 procent är födda i andra länder, vilket ligger helt i linje med snittet för riket. Under 2022 ökade befolkningen med 1252 personer.

Andelen som bor på landsbygden är försvinnande liten med mindre än 1 procent medan det stora flertalet bor i tätort. Det finns 46 607 bostäder i Nacka. 28 075 (60%) av dessa är lägenheter i flerbostadshus, 16 172 är småhus (35%) och 1 909 är (4 %) specialbostäder⁵.

Det totala antalet bostadsrätter motsvarar 45 procent av bostäderna medan äganderätter (främst småhus) står för 32 procent och hyresrätterna för den minsta andelen på 19 procent.

4 Utöver de siffror som redovisas i tabellen tillkommer 221 personer (0,2%) som är restfödda. Restförd innebär personerna är folkbokförda i Nacka men att de har skulder hos kronofogden och är svåra att lokalisera. Bland de restfödda dominerar männen.

5 "En specialbostad för äldre eller funktionshindrade är en bostad som är varaktigt förbehållen äldre personer eller personer med funktionshinder och där boendet alltid är förenat med service, stöd och personlig omvårdnad. Dessa bostäder eller rum är vanligtvis grupperade kring gemensamhetsutrymmen såsom kök, matsal eller sällskapsrum. Som specialbostäder räknas inte seniorbostäder eller så kallade 55+ boenden." (Boverket) <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/aldre/sarskilda/specialbostader/>

Drygt 50 procent av hushållen är sammanboende och drygt 42 procent är ensamstående hushåll med och utan barn⁶.

Enligt den trygghetsmätning som genomfördes av Stiftelsen Tryggare Sverige hösten 2022 uppvisar Nacka kommun som helhet ett mycket bra resultat. Utsattheten för våld är generellt sett låg i kommunen. Däremot finns stora skillnader mellan olika delar av kommunen. Flertalet delområden visar dock på en förbättring från den förra mätningen 2018. Undantaget är Fisksätra som i stället uppvisar en tydlig försämring.

Drygt 83 procent av Nackas invånare förvärvsarbetar och den genomsnittliga inkomsten före skatt är 42 817 kr. Dryga 87 procent röstade i det senaste riksdagsvalet år 2022. Sammantaget är det siffror som indikerar att Nacka generellt är en mycket välmående kommun med många resursstarka hushåll. Undantagen är Fisksätra, Centrala Orminge och delar av Björknäs, som uppvisar sämre siffror.

Över tid kan man också se att de flesta delområden i Nacka utvecklats i positiv riktning medan framför allt Fisksätra och centrala Björknäs halkat efter. Här har siffrorna ofta stagnerat och i vissa fall försämrats. En förklaring⁷ är sannolikt att Fisksätra till övervägande delen består av hyresrätter medan en liten ansamling av hyresrätter också finns i Björknäs centrala delar. Spridda hyresrätter finns även på andra håll i kommunen men deras andel har minskat, både som en följd av omvandlingar och nybyggnation. När andelen bostadsrätter ökar följer ofta att fler resursstarka hushåll flyttar in, vilket ger utslag i statistiken över socioekonomiska variabler.

I nästa avsnitt ges en mer utförlig bild av varje område. Där beskrivs områdets socioekonomiska profil, identitet och bebyggelsestruktur liksom tillgången till olika vardagsaktiviteter, målpunkter och mötesplatser.

⁶ Därtill finns en kategori kallad övriga hushåll på 7,4 %.

⁷ Detta framkom på workshopparna.

Social stadsrum- analys

Detta avsnitt gör ett nedslag i de olika delområdena och lyfter fram det som framkommit under workshops och intervjuer. Vidare utförs en rumslig analys (se bilaga 4 för detaljerad kartredovisning av den rumsliga analysen) och en kartläggning av vardagsaktiviteter och målpunkter i form av en värderos.

Boo

Boo Folketshus
Hemsidan. <https://www.boofolketshus.se/>

I de workshops och intervjuer som genomförts beskrivs Boo med ord som spretigt, stort, homogent, villor, småhus, sommarstugor, småskaligt, grönska, hav, natur, sjöar och skog.

När Boo beskrivs som homogent syftar man på att bebyggelsen till stora delar består av villor, vilket medför att befolkningen också är relativt socialt och etniskt homogen. Det är en bild som bekräftas av statistik, som visar att Boo över lag är ett mycket välmående område med låga andelar utrikes födda (15%) och personer med utländsk bakgrund (20%) som ligger något under snittet för riket. Den största åldersgruppen är invånare 50-65 år följt av invånare 40-49 år. Befolkningen är relativt välutbildad och medelinkomsten är relativt hög medan ohälsotal och öppen arbetslöshet ligger på låga nivåer. Arbetar gör man främst inom "företagstjänster" följt av "handel" och "information och kommunikation".

Det naturnära läget är en mycket uppskattad kvalitet och en

viktig del av identiteten. Den lokala identiteten är stark och hänger delvis ihop med det närliggande Orminge. Även om både Orminge och Boo har flera delar med olika karaktär och egna "mikrolokala" identiteter så relaterar områdena till varandra, till exempel genom att Orminge centrum lockar besökare även från Boo. Samtidigt beskrivs Värmdöleden som en betydande barriär mellan stadsdelarna och merparten av besöken i Orminge centrum sker med bil. Sannolikt innebär det även att rörelserna till fots och med cykel mellan Orminge och de delar av Boo som ligger söder om Värmdöleden är relativt få.

I samtalen med lokala aktörer framkommer att man upplever Boo som en bortglömd del av Nacka, som det inte satsats på. I förhållande till antalet invånare menar man att den kommunala servicen är underdimensionerad och önskar en ökad kommunal närvaro. Utöver naturen beskrivs även musik och lokala traditioner som Ormingefestivalen som en viktig del av den lokala identiteten.

Villa Lindängen

Wikipedia Creative Commons. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Villa_Lind%C3%A4ngen_2015a.jpg#/media/Fil:Villa_Lindängen_2015a.jpg

Rumslig analys

I Nacka kommuns arbete med fysisk planering ser man att de båda centrumen i Ektorp och Björknäs behöver relatera till och komplettera varandra i en framtida utveckling. Därför har även Ektorp centrum inkluderats i den rumsliga analysen av Boo. Detta avsnitt inleder med Björknäs centrum.

Nuläge

Björknäs centrum ligger öster om Skurunäset, strax norr om och i nära anslutning till Värmdöleden. Björknäs har ingen naturlig centrumkärna men det finns ett kommersiellt centrum (byggt cirka 1990) som består av en matvarubutik, restaurang och ett antal mindre affärer som ligger runt den centrala parkeringen (Björknäs torg). På motsatt sida av den gamla Värmdövägen finns en stor bussdepå för Keolis och Björknäs kyrkan. I närområdet finns ett antal flerbostadshus med hyresrätter medan övriga Björknäs består av småhusbebyggelse. Björknäs har infartsparkering och snabb bussförbindelse med täta avgångar till Slussen i Stockholm.

Värmdöleden utgör en mycket stor barriär mellan de norra och södra delarna med planskilda kopplingar som korsar leden. Värmdövägen har viss karaktär av stadsgata med ett par målpunkter utmed gatan.

Stadsstrukturen norr och söder om Värmdöleden har slingrande gator som följer topografin, vilket medför brister i orienterbarheten. Bostadsområdena får karaktären av enklaver då få flöden passerar igenom dem på ett naturligt sätt.

Karaktären på Björknäs centrum med omgivningar är kopplad till behoven för bil- och busstrafik, vilket till exempel innebär att det inte finns något torg för människor att vistas på. Keolis anläggning mellan Värmdöleden och Värmdövägen ger också karaktären av storskalig infrastruktur. Vidare ligger en bensinstation väster om Sockenvägen och en stor infartsparkering i den triangulära ytan mellan Sockenvägen, Värmdöleden och Värmdövägen. Bensinstationen, infartsparkeringen och Keolis bussterminal är det första intrycket en besökare får av Björknäs centrum.

Korsningen Värmdövägen och Korsbergavägen har en del målpunkter, som missionsförsamling, gatukök, fritidsgård och förskola. Här finns antydning till stadsmässighet men passagen under Värmdövägen förtar lite av den karaktären genom att separera flödena på platsen.

Naturvärden finns både norr och söder om Björknäs centrum, såväl gröna som blå värden. Däremot finns ingen strandpro-

menad längs Skurusundet. Därtill saknas torg och parker som kan fungera som mer urbana mötesplatser. På kartan över nu-läget finns ett antal lekplatser markerade men i intervjustudien framkommer att man ser en brist på lekplatser i Björknäs. Sannolikt är det en upplevelse som inte bara handlar om antalet lekplatser utan lika mycket om deras storlek och karaktär.

Möjligheter

Det finns stor potential att utveckla Björknäs centrum till en attraktiv och integrerad stadskärna om både centrumet och Keolis anläggning kan tänkas om i stor skala. Mycket stora markytor upplåts nu till bil- och bussparkering i ett potentiellt väldigt centralt läge.

Värmdövägen kan förstärkas i sin karaktär som stadsgata med nya målpunkter längs med vägen och tillägg av bebyggelse som vänder sig mot gatan där det är möjligt. Särskilt korsningen Värmdövägen och Korsbergavägen har mycket stor potential att få ett mer attraktivt och levande stadsliv.

Sockenvägen har med sin koncentration av målpunkter mellan Eknäsvägen och söder om Trädgårdsvägen stor potential att stärkas med fler målpunkter och ny bebyggelse som ansluter till gatan.

Förstärkta tvärgående kopplingar mellan de norra och de södra delarna av stadsdelen skulle förbättra integrationen av stadsdelens gatunät och skapa en mer sammanhängande identitet.

Nuläge

Ektorps centrum ligger mellan Värmdöleden och Värmdövägen intill Nacka sjukhus. Värmdöleden är en kraftig barriär mellan stadsdelen och Nyckelvikens naturreservat norr om leden. Värmdövägen har karaktären av en motorled genom området, med få tvärpassager och få målpunkter längs med vägen.

Ektorpsvägen kopplar samman bebyggelsen i Skuru med Ektorps centrum men är på många ställen en otrygg gata att röra sig längs med för gående och cyklister kvällstid. Bostadsbebyggelsen runt Ektorps centrum är utformad som separata enklaver med svaga kopplingar sinsemellan.

Det finns stora naturvärden, såväl gröna som blå, men vissa av dem är otillgängliga och dåligt integrerade i gatunätet. Därtill

saknas strandpromenad längs norra delen mot Skurusundet. Centrumanläggningen ligger öster om Nacka sjukhus och öster om korsningen Ektorpsvägen-Värmdövägen. Parkeringsplatser för bilar får mycket utrymme invid centrumbebyggelsen. De aktiva entréerna vänder sig mot parkeringarna med baksidor mot de gaturum som angränsar centrum. En mataffär ligger i anslutning till övrig centrumverksamhet men utan tydlig koppling emellan. Nacka sjukhus har en central placering i Ektorp med stora gröna ytor runt om på fastigheten.

Möjligheter

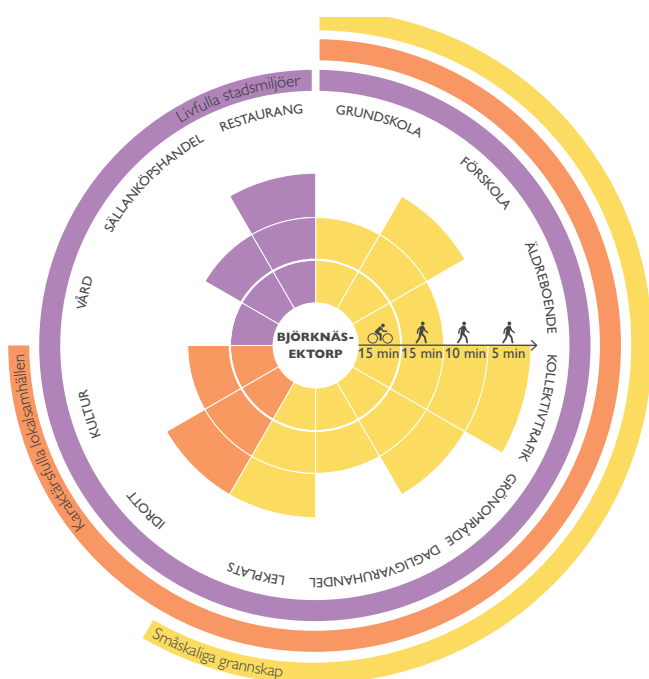
Det finns stora möjligheter till förtätning runt centrum, Värmdövägen och Nacka sjukhus. Genom att utveckla Värmdövägen och Ektorpsvägen med ny bebyggelse som vänder sig mot gaturummen kan vägarna omvandlas till attraktiva och trygga stadsgator som är väl integrerade i hela området.

Ytterligare tvärkopplingar kan koppla ihop huvudstadsgatorna med övrig stadsstruktur, öka orienterbarheten och koppla samman målpunkter på ett tydligare sätt. Sekvensen av Klippvägen, Bergvägen och Vargvägen har potential att bli ett sammankopplande tydligt gaturum. Tallmovägen och Edinsvägen skulle kunna knyts samman med en grön förbindelse västerut mot Skogalundsklippan. Vidare kan målpunkterna vid Skurusundet som Saltsjö Dufnäs Marina, Saltängens skola och IP kopplas bättre till Långsjön via ett östvästligt stråk längs Bävervägen.

Vardagsliv

Relativt gles bebyggelse tillsammans med Värmdövägens och Värmdöledens barriärverkan bidrar generellt till något längre avstånd mellan bostäder och olika vardagsaktiviteter och målpunkter. Trots det finns ändå flertalet av analysmodellens målpunkter representerade i både Ektorp och Björknäs centrum och går att nå inom 10-15 minuters gångavstånd. Undantaget är vårdcentral som finns längre bort och nås inom ett genomsnittligt cykelavstånd på 15 minuter. Samtidigt säger diagrammet inget om karaktär eller attraktivitet när det gäller utbudet av exempelvis restauranger och sällanköpshandel. Av den intervjustudie som genomförts framgår att många uppfattar serviceutbudet i Boo som relativt begränsat och utspritt. Därför är det också vanligt att man åker till Orminge centrum för sina vardagliga ärenden. Idrottsytor finns inom gångavstånd men trycket på ytorna gör att man många gånger

behöver ta sig längre bort för att idrotta, vilket oftast sker med bil. Enligt intervjustudien innebär det även att idrotten tappas deltagare, då många får svårt att få ihop vardagslogistiken och slutar. Mot denna bakgrund är den nya sporthallen i Boo gård mycket välkommen. Kommunikationerna med buss beskrivs som goda om man bor någorlunda centralt men kan vara sämre för de som bor en bit ut från centrum. Representanter för Boo Folkets hus lyfter också fram behovet av fler kulturlokaler, framför allt i Boo.

Kartläggning av vardagsaktiviteter och målpunkter Björknäs-Ektorps

Analysen grundar sig i stadsbyggnads-konceptet; "15 minuters staden", olika vardagsaktiviteter och målpunkter och dess relation till geografiska målrubriker i målbildsdocumentet "Nära Nacka". Färgkodningen avser dagens geografiska miljö där gul utgör symbol för funktioner i ett Småskaligt grannskap, orange utgör symbol för Karaktärsfulla lokalsamhällen och lila utgör symbol för Livfulla stadsmiljöer. Se sid 9 - 11 för detaljerad metodbeskrivning.

Social infrastruktur

Av intervjustudien framgår att den sociala infrastrukturen i Boo och Orminge hänger ihop, eftersom många av de mötesplatser som boende i Boo besöker finns i Orminge snarare än i Björknäs centrum eller övriga Boo. Till de mötesplatser som omnämns hör många av idrottsytorna så som Myrsjöskolan med två stora idrottshallar, Boo Rackethall, Ormingehallen, Björknäs IP och Bovallen. Särskilt Bovallen lyfts fram som viktig för fotbollen. Med undantag för Björknäs IP är Bovallen den enda av de omnämnda mötesplatserna som finns i Boo. Givet Värmödedens stora barriärverkan är det rimligt att anta att många tar sig från Boo till mötesplatserna i Orminge med

bil, särskilt barnen. Parker omnämns överhuvudtaget inte som viktiga mötesplatser men däremot de många sjöar och badplatser som finns i Boo.

I Orminge centrum finns ett mindre kommersiellt utbud, Boo Folkets hus och Svenska kyrkan i Boo församling. Boo Folkets hus beskrivs som den enda mötesplatsen för en bred målgrupp i olika åldrar som är utformad för just möten och inte är knuten till idrott eller konsumtion. Även kyrkan är en värdefull mötesplats men har sina begränsningar då den religiösa prägeln medför att inte alla känner sig bekväma med att gå dit. Samtidigt framhålls att kyrkan har ett stort socialt engagemang i sitt närområde och att det finns ett gott samarbete mellan dem och Folkets hus. I centrala parken finns en scoutstuga som nyttjas av föreningsdriven scoutverksamhet och i Boo Folkets hus finns även en fritidsgård som man driver på uppdrag av kommunen. I Björknäs finns en kommunal fritidsgård.

Orminge centrum beskrivs inte som en viktig plats för vistelse och social samvaro, utan i första hand som en plats dit man tar sig för diverse praktiska ärenden och sedan lämnar ganska snabbt. De som vanligtvis vistas här längre stunder är pensionärer och ungdomar.

Orminge

I de workshops och intervjuer som genomförts beskrivs Orminge med ord som grönt, naturnära, slitet, otryggt, tråkigt, bykänsla, stolthet, folkrörelse, blandat, mångkulturellt, handelspunkt och knutpunkt.

Orminge centrum
https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Orminge_centrum
Fil:Orminge_centrum.jpg

Orminge består av flera olika delar med olika karaktär och bebyggelsestruktur. I Västra Orminge finns flerbostadshus med 80% bostadsrätter och 20% hyresrätter och i Östra Orminge och Kummelnäs finns villor och radhus. Socioekonomiskt är Orminge också mer blandat än det närliggande Boo, vilket innebär att det finns ett bredare spektrum av hushåll med olika inkomstnivåer och sociala förhållanden. I Centrala Orminge är de största åldersgrupperna invånare 19-29 och 50-65 år. Befolkningen har en något lägre utbildningsnivå än många av de villadominerade stadsdelarna i Nacka, exempelvis det närliggande Boo. Samtidigt är medelinkomsten lägre och man arbetar främst inom "vård och omsorg" följt av "handel" och "företagstjänster".

Folkrörelse
Bykänsla
Naturnära
Stökigt
Blandat
Slitet
Otryggt
Sjöar
Grön
Onoligt
Skogar
Natur

Den öppna arbetslösheten ligger något högre än i Boo men skillnaden är inte stor. Däremot är andelen förvärvsarbetande betydligt lägre, vilket delvis kan hänga samman med en yngre

befolkning och sannolikt en högre andel studerande⁸. Ohälsotalen ligger något högre än i Boo medan 44 % av invånarna har utländsk bakgrund och 36% är utrikes födda.

Orminge centrum är en viktig knutpunkt med goda kommunikationer via buss in till centrala Stockholm liksom en handelsplats med mycket av den vardagsservice som människor behöver. Särskilt Systembolaget och Coop beskrivs som starka målpunkter, varav den senare är en av de största i Sverige. Samtidigt beskrivs centrum som otryggt med flera platser som blivit tillhåll för missbrukare och droghandel. Det är en upplevelse som bekräftas av den trygghetsmätning som genomfördes hösten 2022 där Orminge får ett "problemindex" som indikerar att stadsdelen har problem med otrygghet.

Läget är naturnära och man pekar på grönskan mellan husen och flera fina lekplatser som viktiga kvaliteter. Därtill är det promenadvänligt och lätt att ta sig fram till fots inom området, även om otryggheten kan begränsa rörelsefriheten kvällstid. I likhet med beskrivningarna av Boo lyfts Värmdöleden fram som en betydande barriär som skiljer Orminge från stora delar av Boo.

I Västra Orminge finns både hyresrätter och bostadsrätter men många hyresrätter har försvunnit som en följd av ombildningar. Några intervjupersoner framhåller att det har medfört stora förändringar för det sociala livet. Dels att den socioekonomiska situationen förändrats, dels att den lokala gemenskapen har försvagats. Nya människor har flyttat in och man känner inte längre igen varandra på samma sätt som tidigare. Samtidigt finns fortfarande en stark lokal identitet där det naturnära läget, musik och lokala traditioner som Ormingefestivalen är viktiga inslag.

Det faktum att ett stort antal nya bostäder ska tillkomma de närmaste åren väcker blandade känslor. Fler bostäder i centrum som ger ögon på gatan väntas bidra till ökad trygghet liksom ett ökat kundunderlag. Samtidigt finns de som ser förtäningen som en fortsättning på den förändring som påbörjades med omvandlingarna av hyresrätter till bostadsrätter.

Kummelnäs
<https://sv.wikipedia.org/wiki/Kummeln%C3%A4s>

Västra Orminge
https://sv.wikipedia.org/wiki/V%C3%A4stra_Orminge

⁸ Observera att statistiken gäller den del av Orminge som kallas för Centrala Orminge och omfattar alltså inte de delar som är bebyggda med radhus och villor.

Man befärar att det kommer att driva upp bostadspriserna och tränga undan dagens ungdom som inte kommer att ha råd att bo kvar i området.

Rumslig analys

Nuläge

Orminge är en tidstypisk modernistisk stadsdel med bostadsenklaver, matargator, trafikseparering och ett centrum med stora markparkeringsytor.

Den största barriären mellan västra och östra Orminge är Mensättravägen som är huvudgatan genom stadsdelen och som kopplar till flera områden norr om Orminge. Tillsammans med den topografiska barriären öster om Mensättravägen bidrar den till att dela stadsdelen i två tydliga delar. Matargatan Ormingeringen fungerar också som en barriär då där saknas gång- och cykelbanor, entréer och målpunkter längs med gatan.

Centrum har många funktioner, till exempel servicefunktioner som kyrka, fritidsgård, kulturhus och bibliotek. Den kommersiella servicen är väl utbyggd och utgör målpunkt för många Nackabor som handlar här. Centrum har stort fokus på tillgänglighet för bilburna besökare.

Stadsdelen är omgiven av naturområden och centralt finns också Sarvträsk, en liten sjö med fina naturvärden runtom.

Möjligheter

Det finns stora möjligheter till förtätning i Orminge centrum och Nacka kommun har planerat för denna utveckling i flera år. Nya kvarter av bostäder med verksamheter i bottenvåningarna kommer att bidra till en mer attraktiv miljö i centrum.

Mensättravägens framtida karaktär får betydelse för hur attraktivt centrum blir och hur välintegrerat östra Orminge blir med den nya utvecklingen. Helst ska Mensättravägen utformas som en stadsgata med möjlighet till angöring längs med gatan.

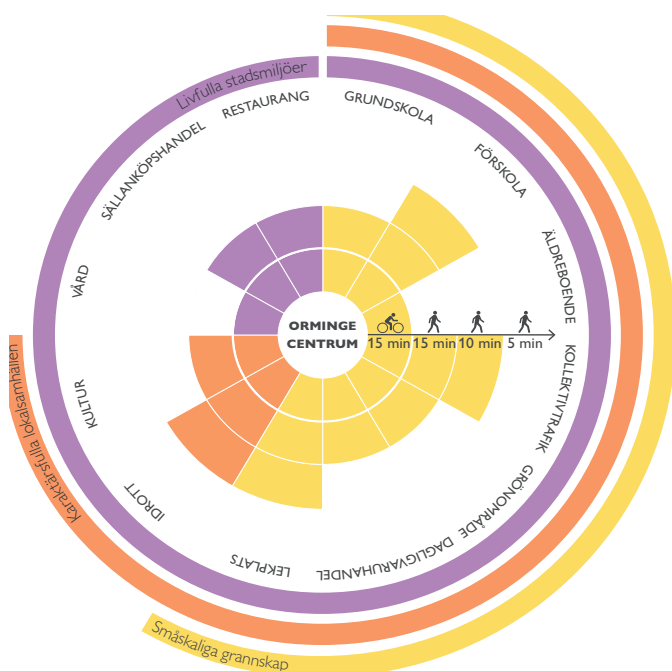
Tvärkopplingar genom Orminge finns men kan utvecklas vidare för att förstärka interna kopplingar och öka orienterbarheten inom området. Det gäller till exempel Holövägen och dess förlängning österut, samt det viktiga gång- och cykelstråket

från Nåttarövägen mot Myrsjöskolan österut. Gångstråket i östvästlig riktning som passerar förbi kyrkan och torget är extra viktigt att utveckla då det kopplar till den övre nivån i östra Orminge.

Den del av Värmdövägen som ligger mellan Mensättravägens båda utfarter har stor potential att utvecklas till mer av en stadsgata med målpunkter för fler än de bilburna besökarna. Sarvträsk med dess naturpotential skulle kunna utvecklas till en mer tillgänglig naturpark.

Vardagsliv

Som framgår av diagrammet finns alla målpunkter i analysmodellen representerade i och kring Orminge centrum och de flesta går att nå inom 10-15 min gångavstånd. Till vård och äldreboende som enbart finns i centrum är det däremot lite längre men båda funktionerna kan nås inom 15 minuters cykelavstånd. Samtidigt säger diagrammet inget om de olika målpunkternas karaktär eller attraktivitet, till exempel vad gäller utbudet av restauranger och sällanköpshandel. Idrottsytor finns inom gångavstånd men som påpekats i avsnittet om Boo gör trycket på ytorna att man ofta behöver ta sig längre bort för att kunna idrotta, vilket oftast sker med bil. Det innebär enligt intervjupersonerna att idrotten tappas deltagare, då man får svårt att få ihop vardagslogistiken och slutar. Mot den bakgrunden ses den nya idrottshallen i Boo gård som ett extra

Kartläggning av vardagsaktiviteter och målpunkter Orminge Centrum

Analysen grundar sig i stadsbyggnads-konceptet; "15 minuters staden", olika vardagsaktiviteter och målpunkter och dess relation till geografiska målrubriker i målbildsdocumentet "Nära Nacka".

Färgkodningen avser dagens geografiska miljö där gul utgör symbol för funktioner i ett Småskaligt grannskap, orange utgör symbol för Karakteristiska lokalsamhällen och lila utgör symbol för Livfulla stadsmiljöer. Se sid 9 - 11 för detaljerad metodbeskrivning.

välkommet tillskott. I intervjuerna framkommer även en oro för vad nya bostäder och invånare kan innebära om inte den kommunala servicen byggs ut. Det gäller framför allt idrottsytorna men även fritidsgården.

Social infrastruktur

Som framgått hänger den sociala infrastrukturen i Boo och Orminge ihop. Det innebär att det i princip är samma mötesplatser som lyfts fram som viktiga för de boende i de båda stadsdelarna. Hit hör Myrsjöskolans två idrottshallar, Boo Rackethall, Ormingehallen, Bovallen, kyrkan, Boo Folkets hus, fritidsgården, scoutstugan och till viss del Orminge centrum. Parker omnämns överhuvudtaget inte som viktiga mötesplatser men däremot de många sjöar och badplatser som finns i närområdet.

Orminge centrum beskrivs i första hand som en plats för korta inköpsstopp, snarare än en plats för social samvaro. De som vanligtvis vistas där längre stunder är pensionärer och ungdomar. Den planerade Myrsjö simhall är ett efterlängtat tillskott som många väntas besöka.

I intervjuerna beskrivs Myrsjöskolan som en samlande punkt i stadsdelen där barn från olika delar av Orminge möts över socioekonomiska gränser. Samtidigt framgår även att skolan tappat elever på senare tid, vilket lett till tomma platser i årskurs 7 och 8. Skolans närmaste upptagningsområde finns i Östra Orminge som är bebyggt med radhus och generellt bebos av relativt resursstarka hushåll. En tendens i hela Nacka är att många familjer väljer bort de lokala skolorna till förmån för skriskolor på annat håll, framför allt i relativt välmående stadsdelar.

Älta

I de workshops och intervjuer som genomförts beskrivs Älta med ord som trivsamt, doldis, avkrok, off, naturnära, grönt, bykänsla, villaområde, sport, föreningsliv och friluftsliv.

Älta har en blandad bebyggelse med såväl flerbostadshus som villor och radhus men de olika bostadstyperna ligger separerade från varandra på olika sidor om Ältavägen. Generellt sett är Älta en välmående stadsdel med många resursstarka hushåll men livsvillkoren varierar mellan olika delar. I Älta centrum med flerbostadshus från miljonprogrammet finns fler resurssvaga hushåll. Här är 60% av lägenheterna bostadsrätter och 40% hyresrätter.

De största åldersgrupperna är invånare 50-65 år tätt följt av invånare 40-49 år som är nästan lika många. Utbildningsnivån är relativt hög liksom medelinkomsten medan ohälsotalen och den öppna arbetslösheten ligger lågt. 67% av invånarna förvärvsarbetar, främst inom "företagstjänster" följt av "handel" och "vård och omsorg". Generellt beskrivs Älta som en trygg plats men med viss otrygghet i centrum. Det bekräftas av Trygghetsmätningen från 2022 där Älta får ett lågt så kallt problemindex.

Älta Kyrka

Wikipedia Creative Commons. Av
Larske - Eget arbete, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=14725316>

Älta beskrivs ofta som en doldis eller som en egen del av Nacka som ligger lite "off". Läget är naturnära med Nackareservatet och Erstaviks naturreservat runt knuten. Genom Nackareservatet finns rörelser mellan Älta och Hellasgården och gröna linjens södra förorter i Stockholms stad i form av friluftsliv, motion och orientering. Många tar också bussen från Älta till Gullmarsplan i stället för att åka mot Slussen. I Nacka är Ältas läge perifert, däremot finns en koppling till södra Stockholm.

Älta Kulturknut

Wikipedia Creative Commons. <https://www.altakulturknut.se/om-oss>

Både lokala aktörer och kommunanställda lyfter fram att det finns en stark lokal identitet i Älta och något av en bykänsla. Med det följer även ett aktivt föreningsliv och ett starkt lokalt engagemang. Viktiga inslag i identiteten är det naturnära läget och intresset för friluftsliv och idrott. Liksom i Boo finns en tydlig upplevelse av att vara en "bortglömd" del av Nacka, kanske främst som en följd av det geografiska läget.

Rumslig analys

Nuläge

Ältavägen med dess karaktär av trafikled utgör en betydande barriär som går igenom hela Älta, inklusive Älta centrum. Endast vid en punkt, vid den mindre centrumbildning som består av Coop, Älta skola, en pizzeria och grillkiosk, har den karaktären av stadsgata.

Älta centrum är tidstypiskt trafikseparerat där bilar rör sig i separerade stråk från gång- och cykeltrafik. Dagtid finns många fördelar med trafiksepareringen utifrån ett barn- och trygghetsperspektiv, men kvällstid skapar den många gånger otrygghet i stället.

Till skillnad från många centrum från samma tid som ofta är orienterade mot stora parkeringsytor har Älta centrum en aktiv fasad mot ett gång- och cykelstråk. Den lilla torgytan har däremot karaktären av en baksida och entrén från torget är liten och mörk. I Älta centrum finns både kulturhus, bibliotek, fritidsgård, vårdcentral och kulturskoleverksamhet liksom ett litet kommersiellt utbud med ICA-butik, apotek, gym, frisör, blomsteraffär, tobakshandel och en restaurang.

Möjligheter

Ny bebyggelse i anslutning till Ältavägen skulle kunna stärka hela stadsdelen genom att enklaver byggs ihop och en sammanhållen stadsstruktur kan uppnås.

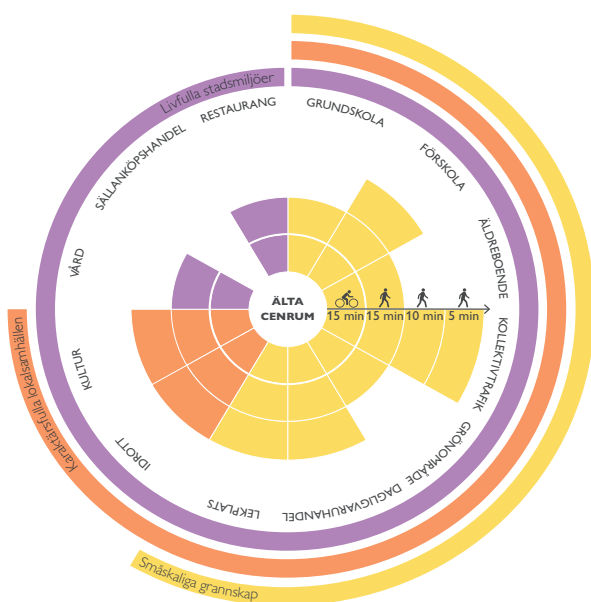
Det finns också potential att utveckla fler tvärgående stråk för att få ett mer integrerat nätverk av stadsrum genom Älta, till exempel Jaktstigens koppling mot centrum samt en förlängning av Hedvigslundsvägen vidare österut. I Älta centrum planeras även för förtätning med nya bostäder, där den första utbyggnadsetappen redan startat. Det kan i sin tur skapa förutsättningar för ett bredare serviceutbud och offentliga rum med fler vistelsevärden. Vid den mindre centrumbildningen längre norrut längs Ältavägen finns också förutsättningar för utveckling.

Vardagsliv

I Älta centrum finns nästan alla av analysmodellens målpunkter, utom sällanköpshandel. Ältas avskilda läge i förhållande till övriga Nacka gör att sällanköpshandel inte heller finns inom cykelavstånd. I övrigt finns allt inom 10-15 min gångavstånd. Viktigt att komma ihåg är att diagrammet inte säger något om målpunkternas karaktär eller attraktivitet, till exempel vad gäller utbudet av restauranger. I fallet med Älta vet vi däremot

att restaurangerna består av två pizzerior, en sommaröppen restaurang vid vattnet och ytterligare en restaurang inne i själva centrumanläggningen. Den sommaröppna restaurangen är en treårig försöksverksamhet som är mycket uppskattad, men det finns inga garantier för att verksamheten permanentas. Den ena pizzerian ligger i ett verksamhetsområde med få stadskvaliteter och restaurangen inne i centrumanläggningen är mest ett tillhåll för det lokala "A-laget". Det är sannolikt inte ett utbud som de flesta Ältabor skulle beskriva som en god tillgång till restauranger. Å andra sidan kanske man inte heller hade de förväntningarna när man valde att bosätta sig i Älta. Hos de lokala aktörer som intervjuats finns dock ett starkt önskemål om fler restauranger och caféer, vilket man hoppas att utbyggnaden av centrum ska bidra till.

Kollektivtrafiken anses fungera relativt bra men det kan vara väldigt fullt på bussarna och det har förekommit att barn och unga som ska till skolan inte får plats. Direktbussarna mot Centrala Nacka går däremot ganska sällan, vilket gör att det kan ta lång tid att ta sig till kommunhuset eller Nacka forum. I samtalen lyfts även ett behov av större kultur- och fritidslokaler när befolkningen väntas öka.

Kartläggning av vardagsaktiviteter och målpunkter Älta Centrum

Analysen grundar sig i stadsbyggnads-konceptet; "15 minuters staden", olika vardagsaktiviteter och målpunkter och dess relation till geografiska målrubriker i målbildsdocumentet "Nära Nacka". Färgkodningen avser dagens geografiska miljö där gul utgör symbol för funktioner i ett Småskaligt grannskap, orange utgör symbol för Karakterfulla lokalsamhällen och lila utgör symbol för Livfulla stadsmiljöer. Se sid 9 - 11 för detaljerad metodbeskrivning.

Social infrastruktur

Till de viktigaste mötesplatserna i Älta hör lekplatserna och badplatserna, det lokala kulturhuset, biblioteket, fritidsgården, öppna förskolan, kyrkan och idrottsytorna. Älta IP har

flera olika aktivitetsytor med två fotbollsplaner, en Parkouryta, basketplan, hinderbana, utegym, en gräsyta med volleybollnät och Älta IF:s klubbhus med ett litet föreningsdrivet café. Intill IP ligger också en tennishall och en badplats med bryggor. Att flera olika funktioner finns samlade här gör platsen till en levande mötesplats med mycket liv och rörelse, framförallt på sommaren. Därtill fungerar också de tre grundskolorna som mötesplatser, särskilt den nybyggda Stavsborgsskolan med en fullstor idrottshall. Intill Stavsborgsskolan finns även en ishall.

Föreningslivet är starkt, bland annat med en kulturförening som driver det lokala kulturhuset på uppdrag av Nacka kommun och Älta IF som har flera sektioner med fotboll, innebandy, handboll, basket, gymnastik, hockey och konståkning. I Älta finns också en företagarförening och de lokala aktörer som intervjuats menar att det finns ett nära samarbete mellan företagarna, andra föreningar och övriga verksamheter i centrum. Tillsammans arrangerar man midsommar- och valborgsfirande, Ältadagen och den återkommande vårfestivalen. Ett nytillskott till den lokala föreningsfloran är föreningen Ung Vision som drivs av ungdomar från Älta.

Fisksätra

I de workshops och intervjuer som genomförts beskrivs Fisksätra med ord som grönt, naturnära, havet, trivsamt, stökigt, utsatt, fattigt, mångkulturellt, utanförskap, otrygghet, gemenskap och sammanhållning.

Fisksätra byggdes som en del av miljonprogrammet och består till stora delar av flerbostadshus med hyresrätter och en mindre andel radhus. Området beskrivs som mycket tätbefolkat med drygt 7000 personer på relativt liten yta. Det beror inte främst på hög bebyggelsetäthet utan på stora hushåll, som många gånger är trångbodda. Trångboddheten hänger sannolikt samman med flera faktorer, både ekonomiska begränsningar och ett relativt ensidigt bostadsbestånd som försvårar en lokal bostadskarriär.

I förhållande till stora delar av övriga kommunen är befolkningen ung. Den största åldersgruppen är invånare 30-39 år tätt följd av invånare 19-29 år. Andelen invånare som har utländsk bakgrund är 82% medan utrikes födda uppgår till 59%. Utbildningsnivån är den lägsta i kommunen liksom medelinkomsten medan ohälsotalen och den öppna arbetslösheten ligger betydligt högre än i övriga stadsdelar. 57 % av invånarna förvärvsarbetar, främst inom "vård och omsorg", "företagstjänster" och "utbildning". Trygghetsmätningen från 2022 visar också att det finns ett betydande problem med otrygghet i stadsdelen.

Fisksätra Bostäder
Wikipedia Creative Commons. Av Svens
Welt - Eget arbete, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=8940656>

Naturnära
Engagemang
Otryggt
Havet
Fattigt
Ryk
Trivsamt
Stolthet
Grönt
Utsatt
Trångt

Landskapsbilden i och runt stadsdelen präglas av hav och skärgårdsnatur. Trots det är havet inte så tillgängligt som det skulle kunna vara, som en följd av topografi, barriärverkande infrastruktur och en bebyggelse som vänder sig bort från vatt-net. Även om många barn går i skolan på annan ort beskrivs livet i Fisksätra som ganska lokalt. Man rör sig med andra ord mest inom stadsdelen, delvis som en följd av bristande kopplingar till omgivningen. Det är heller inte ovanligt med familjer som inte har råd med SL-kort

Bron till Fisksätra holmehttps://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bron_till_Fisks%C3%A4tra_holme
Wikipedia Creative Commons. Av Holger. Ellgaard - Eget arbete, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=69953946>

Fotboll i Gröna dalen

<https://www.nacka.se/uppleva--gora/idrottsanlaggningar/fotbollsplaner/7-spelarplaner/grona-dalen-i-saltsjobaden/>

Fisksätra beskrivs också som en plats med en stark lokal identitet. Här finns ett aktivt föreningsliv, stort engagemang och fin gemenskap. Många trivs och känner att stadsdelens dåliga rykte är både onyanserat och oförtjänt.

Rumslig analys

Nuläge

Fisksätra centrum ligger invid saltsjöbanan i stadsdelens norra del. Stationen Fisksätra bidrar till en hög standard på kollektivtrafiken men saltsjöbanan skapar samtidigt en kraftig barriär för rörelse mellan stadsdelen och Lännerstasundet. Vid Lännerstasundet ligger ön Fisksätra holme med bad- och grillplatser, som nås via en gång- och cykelbro.

Mellan Fisksätra holme och Fisksätra centrum ligger en rad målpunkter, en stor idrottsplats, Viktor Rydbergs skola, Fisk-

sättrahallen, Nacka bryggeri, flera båtklubbar och restaurang Saltsjö Pir.

Saltsjöbadsleden är en barriär mellan stadsdelen och Nackareservatet söder om leden. Vidare utgör Saltsjöbadens golfklubb ytterligare en barriär mellan stadsdelen och naturreservatet.

Den centrala matargatan Fidravägen är utformad som en trafikled och utgör en barriär mellan olika enklaver av bostadsområden i Fisksätra.

I Fisksätra finns en mängd kulturverksamheter; kulturhus, bibliotek, kulturskola, fritidsgård och flera föreningsdrivna kulturverksamheter.

Trots att stadsdelen ligger geografiskt mycket nära Saltsjöbaden är det få kopplingar mellan de båda stadsdelarna och de som finns går igenom naturområden som upplevs som otrygga kvällstid.

Möjligheter

Den centrala matargatan Fidravägen har stor utvecklingspotential. Genom att omvandla gatans karaktär till en stadsgata med bebyggelse invid skulle de befintliga bostadsenklaerna kunna knytas ihop bättre. Målpunkter i strategiska lägen längs stråket skulle bidra till att decentralisera centrumfunktionerna och skapa fler mötesplatser.

Kopplingen mellan Fisksätra centrum och Fisksätra holme, med de rekreativa områden som finns i anslutning, behöver förstärkas. Barriären som Saltsjöbanan utgör kan överbryggas med fler trygga passager som korsar spåren. Det kan tillsammans med en utveckling som tillför attraktiva stråk längs med vattnet och fler målpunkter i grönområdet norr om Saltsjöbanan öka flödena och bidra till ökad trygghet, som i sin tur gör Fisksätra IP tillgängligt för fler.

Vidare finns en stor potential att stärka kopplingen mellan Saltsjöbaden och Fisksätra via "Gröna dalen". Området är uppskattat av många men upplevs som otrygg kvällstid. Utmed Repvägen skulle ny bebyggelse kunna bidra till att öka den upplevda tryggheten i Gröna Dalen kvällstid.

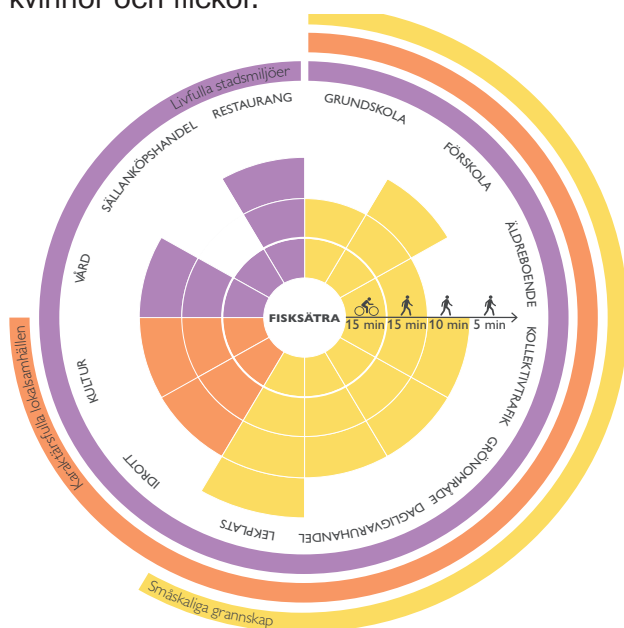
Bättre kopplingar till omgivande naturområden skulle också

stärka kvaliteterna för de boende i Fisksätra. Tillgängligheten begränsas idag av Saltsjöbanan i öster och Saltsjöbadsleden i söder.

Vardagsliv

De flesta av analysmodellens målpunkter finns i Fisksätra centrum, utom sällanköpshandel som finns i närliggande Saltsjöbaden centrum inom 15 minuters cykelavstånd. Kring Fisksätra centrum är bebyggelsen relativt tät och sammanhål- len vilket gör att många har nära till målpunkterna där. I de intervjuer som genomförts beskrivs Fisksätra som en stadsdel med låg funktionsblandning och ett begränsat serviceutbud. En rimlig slutsats blir därför att serviceutbudet är begränsa men samlat och lättillgängligt. Däremot vet vi mindre om de olika målpunkternas karaktär och upplevda attraktivitet.

Vidare framgår av både intervjuer och rumslig analys att kopplingen till Saltsjöbadens centrum är svag, med otydliga stråk som dessutom upplevs som otrygga kvällstid. Det gör att utbudet av sällanköpshandel i Saltsjöbaden sannolikt inte upplevs som särskilt tillgängligt i praktiken, åtminstone inte för den som tar sig fram med andra färdmedel än bil. Samma brister finns även vad gäller kopplingarna ut till omgivande grönområden. Fisksätra IP lyfts fram som en viktig mötesplats i stadsdelen men där finns också en problematik med otrygg- het, då platsen ligger isolerad från omgivande bebyggelse. Det torde i sin tur minska tillgängligheten i praktiken. När det kommer till otrygghet vet vi också att vissa grupper vanligtvis begränsas mer i sina rörelsemönster än andra, till exempel kvinnor och flickor.

Kartläggning av vardagsaktiviteter och målpunkter Fisksätra Centrum

Analysen grundar sig i stadsbyggnads- konceptet; "15 minuters staden", olika vardagsaktiviteter och målpunkter och dess relation till geografiska målrubriker i målbildsdocumentet "Nära Nacka". Färgkodningen avser dagens geo- grafiska miljö där gul utgör symbol för funktioner i ett Småskaligt grannskap, orange utgör symbol för Karaktärsfulla lokalsamhällen och lila utgör symbol för Livfulla stadsmiljöer. Se sid 9 -11 för detaljerad metodbeskrivning.

Social infrastruktur

I Fisksätra finns som framgått en stark lokal gemenskap och många aktiva föreningar. Fisksätra IF är särskilt viktig med sektioner för flera olika sporter, till exempel fotboll, boxning och gymnastik. Ledarna från föreningen är nyckelpersoner i lokalsamhället som känner alla barn och fungerar som trygghetsskapande förebilder. Fisksätra IP är en viktig mötesplats, även om där finns ett problem med otrygghet. Andra mötesplatser är fritidsgården, biblioteket, Familjecentralen, Folkets hus, Guds hus och öppna förskolan liksom föreningsdrivna verksamheter som Darra Musik & Dans och Mamas United. Den nya multihall som planeras blir också ett värdefullt tillskott till stadsdelens sociala infrastruktur. Något som saknas är ytor för cricket, som är en av de största sporterna i Fisksätra. Det beror bland annat på att en fullskalig cricketplan för matchspel är mycket ytkrävande. Däremot kunde det eventuellt vara möjligt att tillskapa ytor för träning, vilket är ett starkt önskemål hos många utövare.

Tack vare ett aktivt föreningsliv och ett stort lokalt engagemang händer det mycket i Fisksätra som skapar möten och berikar vardagen, till exempel internationell matfest och filmfestival med utomhusbio. Ett problem har historiskt sett varit att det funnits en konkurrens om medel och besökare mellan olika föreningar och verksamheter. Med projektet Framgång Fisksätra har samarbetet mellan de lokala aktörerna förbättrats, så att man i stället stärker och kompletterar varandra. Den lokala gemenskapen är en styrka och en viktig resurs. Samtidigt kan det ibland finnas en avvaktande attityd till besökare utifrån, som sannolikt förstärks av en fysisk struktur som inte underlättar rörelser över stadsdelsgränsen.

utländsk bakgrund står de utrikes födda för 14%, vilket är den lägsta andelen i Nacka. Utbildningsnivån och medelinkomsten är relativt hög medan den öppna arbetslösheten ligger lågt. Ohälsotalen är relativt höga, vilket sannolikt kan bero på att Fisksätra räknas in i statistiken. Samma sak gäller även för utbildningsnivå och medelinkomst. Det innebär att de siffrorna troligtvis ligger något högre i Saltsjöbaden än vad statistiken visar. 54 % av invånarna förvärvsarbetar, främst inom "företagstjänster", "handel" och "vård och omsorg". Att andelen är förhållandevis låg kan sannolikt bero på en något äldre befolkning där många slutat arbeta. Enligt Trygghetsmätningen från 2022 är Saltsjöbaden också den stadsdel i Nacka som har minst problem med otrygghet.

Erstaviksbadet

Wikipedia Creative Commons.
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Erstaviksbadet.jpg#/media/Fil:Erstaviksbadet.jpg>

Samskolan

Wikipedia Creative Commons. Av Ankara - Eget arbete, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15508867>

Saltsjöbaden centrum's hemsida.

https://www.facebook.com/photo/?fbid=840695340235385&set=a.736374497334137&locale=sv_SE

Saltsjöbadens IP

<https://www.nacka.se/uppleva-gora/idrottsanlaggningar/fotbollsplaner/7spelarplaner/saltsjobadens-ip/>

Rumslig analys

Nuläge

Saltsjöbadsleden utgör en betydande barriär som tränger långt in i Saltsjöbadens centrum, även kallat Tippen. Barriären fortsätter vidare nordost längs Stockholmsvägen med få passager och tvärkopplingar.

Saltsjöbadens centrum har idag karaktären av ett externt centrum, som endast riktar sig till den bilburne besökaren/konsumenten. Byggnadernas aktiva fasader vänder sig enbart mot parkeringsytorna.

Bostäderna på Ljuskärrsvägen har inga kopplingar till centrum annat än den bilgata som slingrar sig fram i topografin.

Det finns många verksamheter invid Tippen, men för gående och cyklister är det svårt att röra sig på ett naturligt sätt mellan olika målpunkter. I korsningen Stockholmsvägen/Byvägen finns ett överflöd av parallella gator som skapar en onödig barriär för gående.

Möjligheter

Ny bebyggelse i anslutning till Saltsjöbadens centrum skulle kunna göra hela stadsdelen mer attraktiv. Ett centrum där bebyggelsen har fler mindre målpunkter mot gaturummen skulle bidra till ett centrum som är mer attraktivt för gående. Genom att ändra karaktären på centrum från att vara helt inriktad på bilburna besökare, och i stället med en ny utformning bjuda in de gående, skulle typen av verksamheter kunna breddas till att även omfatta restauranger och kaféer.

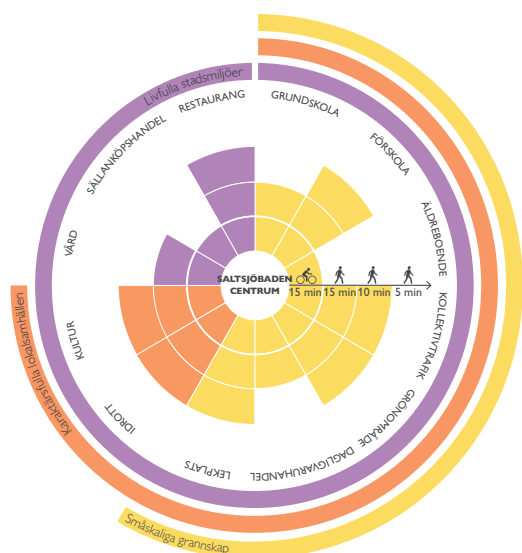
Det finns mycket stora impedimentsytor runt de trafikleder som passerar Saltsjöbadens centrum. Här finns stora möjligheter att omvandla centrum till en sammanhållande stadsdel-skärna.

Stockholmsvägen skulle kunna ansluta till centrum på ett betydligt mer urbant sätt, vilket skulle öka orienterbarheten i området och ytterligare visa på karaktären av ett centrum.

Genom att arbeta för en utveckling runt Saltsjöbadens centrum som bättre kopplar omkringliggande bostadsenkla till centrumet skulle hela området upplevas som mer sammanhängande.

Vardagsliv

En gles bebyggelsestruktur bidrar generellt till relativt långa avstånd i stadsdelen. Trots det finns analysmodellens alla målpunkter i eller runtomkring Saltsjöbaden Centrum. Flertalet målpunkter går att nå inom 10-15 min gångavstånd förutom äldreboende och sällanköpshandel som i genomsnitt nås inom 15 min cykelavstånd. I intervjuer med fritidsgården framgår däremot att unga generellt upplever avstånden som allt för långa för att gå till olika målpunkter. I stället finns en utbredd "moppekultur", där mopeden används som ett alternativ till cykel.

Kartläggning av vardagsaktiviteter och målpunkter Saltsjöbadens Centrum

Analysen grundar sig i stadsbyggnadskonceptet; "15 minuters staden", olika vardagsaktiviteter och målpunkter och dess relation till geografiska målrubriker i målbildsdocumentet "Nära Nacka". Färgkodningen avser dagens geografiska miljö där gul utgör symbol för funktioner i ett Småskaligt grannskap, orange utgör symbol för Karaktärsfulla lokalsamhällen och lila utgör symbol för Livfulla stadsmiljöer. Se sid 9 - 11 för detaljerad metodbeskrivning.

Social infrastruktur

Liksom i många andra stadsdelar är idrottsytorna viktiga mötesplatser, så som Saltsjöbadens IP och två idrottshallar. Även tennisbanorna fungerar som sociala arenor i stadsdelen. Därtill finns bibliotek, fritidsgård och teaterverksamhet. Saltsjöbadens centrum eller "Tippen" framstår som ett nav där flera mötesplatser finns samlade. På sommaren är vattenlinjen och de olika badplatserna populära mötesplatser för ungdomar, exempelvis Erstaviksbadet. Det är också vanligt att man tar sig till Saltsjöbanans ändhållplats för att gå längs med vattnet vid bryggorna och Grand Hotell.

Rörelserna mot Fisksätra är inte särskilt frekventa men förekommer. När det inte finns träningstider i Saltsjöbaden tar man sig stället till Fisksätra, åtminstone när aktiviteterna äger rum i fritidsgårdens regi. Fritidsgårdarna i Nacka har ett särskilt uppdrag att skapa utbyten mellan ungdomar i olika stadsdelar genom att besöka varandra. Fritidsgården i Saltsjöbaden brukar till exempel göra utflykter till Fisksätra Holme för friluftsliv och fiske. Fritidsledarna menar också att det generellt finns en stor nyfikenhet bland Saltsjöbadens ungdomar på livet i Fisksätra. Samtidigt finns andra som vittnar om att det kan vara svårt att "komma in" i det sociala livet i Saltsjöbaden. För att riktigt räknas ska man helst ha bott där i generationer.

Sicklahalvön/Centrala Nacka

Nacka Forum

Av Johan Fredriksson, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36151142>

I de workshops och intervjuer som genomförts beskrivs Sicklahalvön/Centrala Nacka med ord som citykänsla, stad, hotspot, köpcentrum, skolcentrum, modernt, expansivt, utveckling, trångt, industriminne, besökare, turister och bildominerat.

Till skillnad från övriga Nacka har Sicklahalvön/Centrala Nacka en bebyggelse som till stora delar är mycket tät, framför allt i Sickla. Bebyggelsen består främst av flerbostadshus men det finns också mindre områden med villor och radhus. Av lägenheterna är 89 % bostadsrätter medan 87% av småhusen är äganderätter. Den största åldersgruppen är invånare 50-65 år och därefter kommer invånare 13-18 år. Här finns med andra ord en relativt stor grupp av ungdomar. Andelen invånare som har utländsk bakgrund (24%) eller är utrikes födda (18%) ligger ungefär på samma nivå som i Boo och Älta, vilket är något lägre än snittet i riket. Utbildningsnivån liksom medelinkomsten är relativt hög medan den öppna arbetslösheten är låg. Även ohälsotalen är låga i jämförelse med exempelvis Fisksätra och Orminge. 65% av invånarna förvärsarbetar, främst inom "företagstjänster", "handel" och "vård och omsorg". I Trygghetsmätningen från 2022 får Sickla ett mycket lågt så kallat problemindex, vilket visar att stadsdelen upplevs som trygg.

Sickla köp kvarter är ett före detta industriområde där Atlas Copco en gång hade mycket av sin tillverkning. Många av bostäderna i området är gamla arbetarbostäder för fabriken anställda och flera av de gamla industribyggnaderna har ett högt kulturhistoriskt värde. Sickla köp kvarter invigdes 1994 och idag finns där ett stort utbud av service och nöjen, både dagligvaruhandel och sällanköpshandel, caféer, restauranger, idrott och kultur. Liksom Nacka Forum är Sickla ett viktigt centrum för hela Nacka, som dessutom har regional räckvidd och tar emot besökare från hela Stockholmsregionen. De två centrumen ligger nära varandra men kopplingen mellan dem är svag, med gles bebyggelse, pågående byggprojekt och en otydlig trafiksituation.

I dagsläget finns ett behov av större bostäder då många av de gamla arbetarbostäderna är relativt små och inte alltid matchar behoven hos dagens befolkning. Samtidigt planeras förtätning med ett stort antal tillkommande bostäder och verksamhetslokaler, något som dagens Sicklabor uttrycker blandade

Dieselverkstaden
Wikipedia Creative Commons. Av
Holger.Ellgaard - Eget arbete, CC BY-
SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=30520609>

känslor inför⁹. På plussidan finns bland annat ett mer varierat bostadsbestånd. På minussidan finns ökad trängsel och stigande bostadspriser. Befolkningen växer och på somrarna kommer stora mängder människor för att besöka stranden och de små badbryggorna vid Sickla sjö, även från Alphyddan och Hammarby sjöstad som saknar egna badmöjligheter. Det medför ett hårt tryck på parken nere vid vattnet. Stigande bostadspriser medför att många väljer att flytta när familjen växer, kanske till ett hus en bit längre ut från stan. Att Sickla omvandlas från en plats precis "mitt emellan" stad och närförort till en ny stadsfront och en förlängning av innerstaden innebär också att stadsdelen genomgår en identitetsförändring.

Nyckelvikens naturreservat

*Av Johan Fredriksson, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36151142>*

De gröna och blå värdena i Sickla är mycket uppskattade. Samtidigt framhålls att parkerna är få och relativt små medan det är långt till större grönområden. Sett från ett barnperspektiv är det problematiskt, då små friytor begränsar möjligheterna till lek. Utöver badstrand, shopping och nöjen finns också ett flertal gymnasieskolor i Sickla som gör stadsdelen till en viktig målpunkt för ungdomar, både från Nacka och andra delar av Stockholmsområdet. Även om många associerar Västra Sicklahalvön/Centrala Nacka med stadsmässighet

⁹ Här bygger analysen delvis på en annan studie med Sickla i fokus, där 13 boende i Sickla intervjuades. För denna studie har även anställda i Nacka kommun och Atrium Ljungbergs affärsutvecklingschef för Sickla intervjuats.

medför infrastruktur, vattendrag och en topografi med stora nivåskillnader att bebyggelsen inte upplevs som en sammanhållen stadsbygd. I stället beskriver många stadsdelen som en samling spridda "öar" med stora avstånd emellan, både fysiskt och mentalt.

Rumslig analys

Nuläge

Värmdöleden utgör en mycket stor barriär mot de norra stadsdelarna på Västra Sicklahalvön. Störst negativ effekt har den troligtvis mellan Jarlaberg och Nacka Forum.

Likaså är Värmdövägen på många platser utformad som en barriär, tillsammans med Saltsjöbanan.

Svinderviken är en fantastisk blå naturresurs men den blir samtidigt en barriär för rörelser; dels på grund av topografin, dels då det endast finns två kopplingar över vattnet.

Mycket av bebyggelsen på Västra Sicklahalvön består av olika bostadsenkaver på höjder utan några tydliga samband sinsemellan. Den nya utveckling som skett i Sickla och på Nobelberget har bidragit till att enkaver runt Sickla köpvarter hamnat mer i en sammanhållen stadsstruktur.

Möjligheter

Det finns mycket stor potential att utveckla en mer sammanhållen stadsstruktur på Västra Sicklahalvön och för detta pågår planeringen för fullt i Nacka kommun.

Värmdövägen kan omformas till att bli en stadsgata som i stället för att utgöra en barriär i staden, blir en sammanhållande ryggrad genom hela Västra Sicklahalvön.

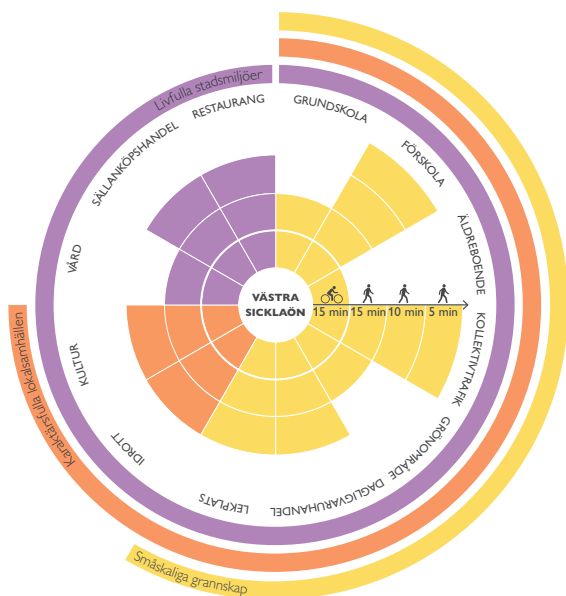
Tvärkopplingar i de mest strategiska lägena mellan norra och södra delarna av Västra Sicklahalvön kan bidra till ökad orienterbarhet och en starkare gemensam identitet. Var dessa gör störst nytta bör utredas vidare men mellan Jarlaberg och Nacka Forum behövs flera kopplingar.

Vardagsliv

Västra Sicklahalvöns karaktär med två stora köpcentrum skiljer sig från de övriga stadsdelarna. Därtill är bebyggelsen tätare och mer blandad. I Sickla köpvarter och Nacka forum finns ett stort utbud av sällanköpshandel och restauranger, som kan nås inom ett genomsnittligt gångavstånd på 10-15 minuter.

Generellt är det även nära till övriga målpunkter, särskilt till

förskola och kollektivtrafik. Målpunkterna är relativt väl spridda, förutom kring de stora centrumen finns även koncentrationer kring Nacka strand och på Kvarnholmen. Avstånden skulle generellt kunna vara kortare om inte Värmdövägen och Värmdöleden utgjorde barriärer med relativt få korsningspunkter.

Kartläggning av vardagsaktiviteter och målpunkter Västra Sickalahalvön

Analysen grundar sig i stadsbyggnadskonceptet; "15 minuters staden", olika målpunkter/vardagsaktiviteter och målpunkter och dess relation till geografiska målrubriker i målbildsdocumentet "Nära Nacka". Färgkodningen avser dagens geografiska miljö där gul utgör symbol för funktioner i ett Småskaligt grannskap, orange utgör symbol för Karakteristiska lokalsamhällen och lila utgör symbol för Livfulla stadsmiljöer. Se sid 9 - 11 för detaljerad metodbeskrivning.

Social infrastruktur

På Västra Sicklahalvön/Centrala Nacka finns flera attraktiva mötesplatser, där Nacka Forum och Sickla köpvarter i sin helhet är två av de största. Däremellan finns Järlahöjden med konsertsalen Nacka Aula, skolor och kulturskola, simhall och ett flertal idrottsanläggningar. I Sickla är kulturhuset Dieselverkstan, det närliggande Marcusplatsen med "Mutterparken" och Sickla park med lekplats, grönytor, badstrand och badbryggor viktiga mötesplatser. Därtill kommer den nya bebyggelsen på Nobelberget med Formalinfabriken, en tillkommande park, paddelbanor och det äldre Fanny udde med café som gått från ett perifert läge till att finnas mitt i stadsmässigt sammanhang. Som framgått tidigare är Nacka Forum och Sickla dåligt sammankopplade, vilket ökar de mentala avstånden. Samtidigt präglas Järlahöjden av låg orienterbarhet, särskilt för den som kommer till fots. Det gör de olika målpunkterna svåra att hitta och minskar tillgängligheten.

Slutsatser och rekommendationer

Nacka kommun rymmer många olika stadsdelar och områden med skiftande karaktär och identitet. Samtidigt finns mönster och återkommande teman. Det här avsnittet syftar till att dra slutsatser, som både lyfter fram det gemensamma och pekar på det som sticker ut från det övergripande mönstret. Därtill lämnas även ett antal rekommendationer för framtiden. Rekommendationerna ska i första hand vara ett underlag för det fortsatta arbetet med översiktsplanen men kan till viss del även beröra planering på en mer lokal nivå.

Övergripande slutsatser

I materialet framträder några generella mönster som rör hela kommunen. Det handlar om ökad segregation, närhet, planering som utgår från bilen och de stora trafikledernas barriärverkan.

Ökad segregation

Som framgår av analysen och den statistiska fördjupningen i bilaga 1 har segregationen ökat i Nacka. Över tid har hushåll med lägre inkomster och större social utsatthet koncentrerats alltmer till ett fåtal områden, i Fisksätra och delar av Björknäs och Orminge. Särskilt Fisksätra har halkat efter i utvecklingen när det gäller ett flertal socioekonomiska variabler, till exempel förvärvsfrekvens, inkomst och ohälsotal. Medan så gott som samtliga stadsdelar generellt fått det bättre över tid har situationen i Fisksätra stagnerat och i vissa fall försämrats. Koncentrationen av resurssvaga hushåll sammanfaller med de delar av kommunen där det också finns en viss koncentration av hyresrätter. En rimlig slutsats är därför att de resurssvaga hushållens rörelse bort från de stadsdelar där siffrorna visar på en generell förbättring sannolikt beror på en minskad andel hyresrätter där.

Bilfokus och relativ närhet

Nacka är till stora delar planerat för den bilburna resenären. Det tar sig bland annat uttryck i att stora delar av de lokala centrumen upptas av markparkeringar medan torg och andra offentliga rum för vistelse får stå tillbaka. Det innebär även att tillgängligheten via gång- och cykelvägnätet bitvis brister med låg orienterbarhet och långa partier där trafikanterna rör sig i en miljö som är glest bebyggd och kan upplevas som ödslig och otrygg. Som kartläggningen av vardagsaktiviteter och målpunkter i varje stadsdel visar finns mycket inom gång- och cykelavstånd men upplevelsen av närhet påverkas av flera faktorer. Invånarna i en stadsdel hittar oftast till sina målpunkter, för att de känner sig närmiljö. Däremot är det inte ovanligt att man upplever avstånd som längre än vad de i själva verket är när bebyggelsen är gles och orienterbarheten låg; de mentala avstånden ökar och höjer trösklarna för att färdas till fots och med cykel. Likaså kan miljöer som uppfattas som ödsliga och otrygga minska tillgängligheten till olika funktioner i närmiljön. Även när det gäller kollektivtrafiken är närhet ett relativt be-

grepp. En resa som för en vuxen kan uppfattas som relativt smidig kan med två små barn i sällskap i stället bli ganska lång, särskilt om det krävs byten.

Två stora trafikbarriärer

Värmdövägens och Värmdöledens barriärverkan är ett återkommande tema i flera av stadsdelsanalyserna. De båda trafiklederna löper genom stora delar av kommunen och skär många gånger av bebyggelsen i olika delar med svaga kopplingar emellan.

Rekommendationer för framtiden

I det följande lämnas ett antal övergripande rekommendationer för framtiden. För mer detaljerade förbättringsförslag hänvisas till den rumsliga analysen för respektive stadsdel i föregående avsnitt.

Överbrygga barriärverkande trafikleder

- Värmdövägen kan omvandlas till stadsgata med nya tillägg av målpunkter och bebyggelse i strategiska lägen. Där det är möjligt ska bebyggelsen vända sig mot gatan.
- Värmdöledens barriärverkan motverkas främst genom att skapa fler attraktiva tvärkopplingar som korsar leden. I stadsrumsanalysen finns flera förslag på lämpliga lägen i de aktuella stadsdelarna.

Kommunikationer

- Nacka är till stora delar planerat för bilen. Därför bör ett större fokus riktas mot att underlätta för gång- och cykel, så att tillgängligheten till olika funktioner i närmiljön ökar. Här handlar det om att utforma stadsmiljön och stråken på ett sätt som ökar orienterbarheten och tryggheten och minskar de mentala avstånden.
- Älta är en stadsdel som sticker ut från mängden, främst genom sitt perifera läge i förhållande till övriga Nacka. Att ta sig med buss mitt på dagen från Älta till Nacka stadshus kan ta närmare en timme från dörr till dörr, med byte i Sickla eller Henriksdal. En viktig fråga handlar därför om vad kommunen kan göra för att skapa bättre förutsättningar för tätare förbindelser med direktbuss mellan Haninge och Centrala Nacka.

Vidare kunde det också vara intressant att undersöka hur kopplingen till södra Stockholm kan stärkas, exempelvis genom bussförbindelser direkt till tunnelbanan i Skarpnäck och/eller trygga och attraktiva cykelvägar.

Breddat bostadsutbud

▪ I studien finns också röster som lyfter fram svårigheterna för mindre köpstarka grupper att komma in på bostadsmarknaden i Nacka, till exempel dagens unga Nackabor. Samtidigt har segregationen ökat med en koncentration av resurssvaga hushåll och social utsatthet till ett fåtal områden. Därför rekommenderas att åtgärder vidtas för att skapa en mer diversifierad lokal bostadsmarknad med en blandning av bostadstyper och upplåtelseformer, som passar olika målgrupper och behov och sänker trösklarna in.

Grönområden och attraktiva bostadsmiljöer

▪ Det gröna och blå är några av Nackas främsta kvaliteter och bärande beståndsdelar av identiteten. Därför blir det viktigt att se över hur Nackas många grönområden kan tillgängliggöras och utvecklas som sammanbindande mötesplatser mellan stadsdelar. Här handlar det bland annat om att skapa trygga stråk, attraktiva målpunkter och välkomnande entréer. Därtill är det intressant att undersöka hur urbana och rekreativa stråk kan flätas samman och stödja varandra i en sammanhängande stadsväv.

▪ Nacka är över lag en mycket välmående kommun, men skillnaderna i livsvillkor är stora. Här sticker framför allt Fisksätra ut med siffror som visar att situationen försämrats på senare år. I områden med en socioekonomisk profil som liknar Fisksättras är invånarnas rörelsemönster generellt mycket lokala, vilket delvis kan förklaras av ekonomiska faktorer. Mobilitet är ofta en klassfråga, som handlar om vilka färdmedel man har tillgång till. Ett tydligt exempel är att barn från resurssvaga hushåll ofta inte har möjlighet att få skjuts till fritidsverksamheter i andra delar av staden. I Fisksätra förstärks det lokala rörelsemönstret ytterligare av en fysisk struktur som försvårar rörelser bortom den egna stadsdelen. Därför blir det särskilt viktigt att förstärka kopplingarna till omvärlden och samtidigt göra miljön i Fisksätra så trygg och attraktiv som möjligt. Det innebär bland annat att tillgängliggöra vattenlinjen och utveckla grönområdet norr om Saltsjöbanan med fler målpunkter för olika målgrupper och stråk som skapar liv och rörelse.

- Gröna dalen mellan Fisksätra och Saltsjöbaden har stor potential att utvecklas som ett sammanbindande rekreativt stråk mellan stadsdelarna. För att platsen ska upplevas som trygg krävs starka målpunkter för en bred målgrupp som genererar flöden och skapar vuxennärvaro. Här vore det värdefullt att få ta del av invånarnas tankar kring programmering och gestaltning. Dock har dialoger genomförts vid flera tillfällen utan att invånarna har kunnat se några resultat. Därför blir det viktigt att bygga vidare på tidigare dialoger och utforma en process som är mer konkret och tydligt kopplad till ett projekt med fastställd budget och tidplan. Det kan till exempel handla om att involvera olika målgrupper i själva gestaltungsprocessen, genom workshops där man tillsammans formulerar viktiga kvaliteter, skissar och bygger modell.

- Det expansiva Sicklahalvön/Centrala Nacka skiljer sig också från övriga Nacka, men genom sin täthet och högre grad av stadsmässighet. Den planerade förtätningen kommer sannolikt att tillföra många positiva kvaliteter, inte minst bättre kopplingar mellan olika målpunkter. Samtidigt finns också en kritik, såväl internt i kommunen som hos de boende i Sickla. Det handlar framför allt om att den höga exploateringsgraden lämnar små friytor och skapar ett hårt tryck på de befintliga parkerna, inte minst vid vattenlinjen mot Sickla sjö. När friytorna krymper är det många gånger barn som drabbas, genom att den viktiga vardagsleken och möjligheterna till spontandrott begränsas.

En mycket generell rekommendation är därför att värna friytorna och stärka ett barnperspektiv i planeringen, om man vill bygga en inkluderande stad som är attraktiv och hälsosam även för barn. Mer specifikt rekommenderas även att vattenlinjen i Järla sjö tillgängliggörs mer, till exempel genom attraktiva gång- och cykelstråk till de nybyggda bryggorna. Vattnet i Svindersvik är inte tjänligt för bad men har ändå ett rekreativt värde tillsammans med grönskan och de kulturhistoriska miljöerna och skulle därför kunna tillgängliggöras genom tydligare kopplingar.

Centrumutveckling

- Flera av de lokala centrumen karaktäriseras idag av en anpassning till de bilburna resenärernas behov, vilket bland annat tar sig uttryck i att stora ytor upptas av markparkeringar. Möjlighet till parkering kommer alltjämt att vara ett behov men

med nya parkeringslösningar kan ytor omorganiseras på ett sätt som möjliggör för förtätning. Det har i sin tur stor potential att bidra till attraktivare och tryggare stadsmiljöer med ögon på gaturummen, liv och rörelse.

- Nackas olika centrummiljöer har olika karaktär som hänger nära samman med deras läge i förhållande till infrastrukturen. De centrum som växt fram kring spårstationerna, Värmdövägen och mindre gator har vid en jämförelse ofta attraktivare stadsmiljöer i en mänsklig skala och är generellt mer tillgängliga för gående och cyklister. De centrum som understöds av Värmdöleden har i stället god ekonomisk bärkraft och mycket god tillgänglighet med bil medan stadsmiljöerna generellt är mer storskaliga och har färre vistelsevärden.

Samtidigt finns risk för en konkurrenssituation där de mindre centrum som inte stöds av Värmdöleden får svårt att stå sig i konkurrensen. Om de centrum som kan nås av alla utarmas till förmån för centrum som endast kan nås med bil får det konsekvenser som innebär en ökad ojämlikhet i livsvillkor. En viktig fråga för översiktsplanen handlar därför om hur man ska prioritera mellan olika centrum när resurser och satsningar fördelas. Det är också intressant att undersöka hur centrum som kompletterar varandra med olika värden och kvaliteter kan utvecklas.

- Ytterligare en uppgift för översiktsplanen bör vara att föreslå hur Nackas olika centrummiljöer kan bindas samman genom mötesplatser och överlappande stadsrum som knyter ihop stadsdelar med varandra.